

naklonili izredno podporo več sto goldinarjev.¹ Lahko si pa mislimo, da so bili posihmal še manj pripravljene na take žrtve.

Vsekakor prihodnje leto ni bilo Italijanov v Ljubljano, in naslednja leta tudi ne več . . .

Tako neslovesno in neslavno presiha italijanska odrska umetnost pri nas. Razume se, da nismo pričakovali, da se bo dvestoletna tradicija zaključila s slavnostno predstavo in s tragičnim slovesom. Života tarjenje te tradicije se povsem naravno končava s počasno smrtjo od oslabelosti: italijanska gostovanja ne prestajajo v odločni borbi proti kakemu energičnemu nasprotniku, temveč polagoma ginejo, ker nimajo več pravega smisla. Mislim, da ni zgodovinarska romantična iluzija, če se nam zdé gostovanja v XVII. in XVIII. veku privlačnejša, zanimivejša in važnejša kot redke sezone XIX. V XVIII. stoletju sta imeli italijanska opera in tudi drama Ljubljancanom kaj novega povedati; opera tudi še v začetku XIX. Okoli sredine preteklega stoletja pa ni bilo več tako; celo mladi Verdi ne pomeni znatnega napredka v primeri z Donizettijem in Bellinijem. Drama v tem času sploh ne prihaja v poštev, že zato ne — a ne samo zato —

¹ Prim. *Lbchr. Ztg.* 1861, 30. III., podlistek.

ker je znanje italijanskega jezika v Ljubljani preveč padlo. Kar se pa opere tiče, je vedno boljša glasbena izobrazba v mladih generacijah povečevala spoštovanje in smisel za resno klasično muziko. A tudi v onem, kar se je v operni muziki novega dogajalo, Italijani niso imeli posebno važne naloge. Da ne govorimo o Wagnerju, ki je ostal Ljubljani še dolgo neznan; ali tudi Gounodjevega *Fausta*, na primer, so prinesli v Ljubljano Nemci — v sezoni 1866/67 —, ne Italijani. Skratka: italijanska gostovanja gubé okrog srede XIX. stoletja skoro še zadnje ostanke one posebne kulturne in družabne funkcije, ki so jo imela prej.

O pomenu te njihove funkcije, o vrednosti njihovega prinosa našemu kulturnemu razvoju zadnja beseda še ni rečena. Ni je mogla in hotela reči niti ta naša razprava, čeprav smo si v njej prizadevali, da damo več kot samo kroniko italijanskih gostovanj v Ljubljani; da ta gostovanja ne samo naštejemo in inventariziramo, marveč tudi opišemo po vsebini in pomenu, povežemo v skupine in objasnimo v zvezi z drugimi dogodki — z eno besedo: da dámo namesto kronike *zgodovino*. Le-tà bo, upamo, omogočila končno oceno kulturnega pojava, ki ga predstavlja italijansko gledališče pri nas.

NAJHUJŠI POŽAR V LJUBLJANI

V I K T O R S T E S K A

Splošno sodimo, da je bil najhujši požar v Ljubljani 28. junija 1774. O tem požaru se je že mnogo pisalo. Tu navajam, kar piše istodobnik v frančiškanskem diariju v Kamniku (*Diarium qualibet die occurrentium. Neoerrectum Anno 1752*).

1774. 28. junija pred praznikom sv. Petra in Pavla je od dveh popoldne divjal v Ljubljani strašen požar, ki je 14 ur trajal in pokončal hiše in cerkve: v ribiškem predmestju (in suburbio Piscatorum) 60 in več, v mestu pri semenišču (t. j. jezuitskem), v Rožnih ulicah, v okrožju sv. Florijana, na Starem trgu 66, semenišče, veliki kolegij razjezuitov, akademijo ali gimnazijo, veliko cerkev sv. Jakoba, cerkev sv. Florijana in sv. Rozalije v sredi hriba pred gradom ležečo. Nepopisna je škoda v cerkvi sv. Jakoba zaradi lepih slik (*elegantis picturas*), dragocenih zvonov v obeh zvonikih, v knjižnici, ki je bila vredna 60.000 gold., in v drugih zasebnih hišah tega mesta, ki je v sedmih (popravljen po drugi roki: v treh) letih po vrsti trikrat bilo z ognjem kaznovano. Ta požar, ki je 14 ur trajal, je tudi še sem in tja v tem delu mesta zanetil ogenj, ko so iskre pod pepelom oživele. V teku

tedna je po pogašenem ognju v mestu še štirikrat gorelo na drugih krajih zavaljo neskrbnosti ali pa nesreče. Ta ogenj pa je bil, hvala Bogu, prècej v kali zatrt in zato brez škode.

Nastal je ogenj, kakor pripovedujejo, ker je neka starca cvrla ribe na sirovem maslu za goste, ki so prejšnji dan obhajali svatovščino v Krakovem. Ko je namreč nesrečna žena vtaknila mokro žlico v vrelo sirovo maslo, da bi ribe obrnila, je skočil plamen v dimnik in na slamnato streho, ki se je segreta po solnčni vročini vnela in je zaradi vročega vzhodnika vžgala tudi sosednje hiše. Plamen je zavaljo silne sape preskočil Ljubljano in vnel streho semenišča, potem obliže sv. Florijana, potem bolj oddaljene hiše in cerkev sv. Rozalije v gozdu tako, da so bila vsa mestna poslopja v največji nevarnosti. Ljudje, preplašeni in od strahu drhteči, so bežali iz mesta na bližnje hribe in griče do šent Vida, boječ se zlasti, da se ne bi vnel smodnik na Gradu, ne pognal vsega mesta z ljudmi vred v zrak, ali pa zaradi velikega zračnega pritiska ne porušil vseh hiš.